

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı / Issue: 54
Sayfa/Page: 295-324
ISSN: 1302-6879

**Batı Akdeniz Bölgesinde Ekoturizm Uygulamaları,
Yerel Ürünler ve Kadın İstihdamının Rolü***
*The Role of Local Products and Female Employess in
Ecotourism Practices in the Western Mediterranean Region*

• **Avşin AYHAN KAYA***
Faruk ALAEDDİNOĞLU**

* Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye.
Phd Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Department of Recreation Management, Ankara / Turkey.
avsinaayan@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9705-351X

** Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Van/Türkiye.
Prof. Dr. Department of Geography, Van / Turkey.
alaeddinoglu@yyu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1682-7438

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:

01/11/2021

Kabul Tarihi / Date Accepted:

15/12/2021

Yayın Tarihi / Date Published:

31/12/2021

Atrf: Ayhan Kaya, A. & Alaeddinoğlu, F. (2021). Batı Akdeniz Bölgesinde Ekoturizm Uygulamaları, Yerel Ürünler ve Kadın İstihdamının Rolü. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, 295-324

Citation: Ayhan Kaya, A. & Alaeddinoğlu, F. (2021). The Role of Local Products and Female Employess in Ecotourism Practices in the Western Mediterranean Region. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 54, 295-324

Öz

Bireylerin talep ve beklentilerinden etkilenen turizm, doğal ve kültürel çevreyi etkilediği gibi kendisinde bu değişkenlerden etkilenmektedir. Yaşanan bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan turizm çeşitlerinden biri de ekoturizmdir. Ekoturizm, çevreye karşı hassas, yerel kültür unsurlarını benimseyen ve yerel kalkınmayı öncelleyen bir turizm çeşididir. Bu bağlamda genelde Batı Akdeniz Bölgesinde, özelde ise Çıralı ve Dalyan'da gerçekleştirilen bu çalışmada, altyapı imkanları, sürdürülebilirlik, yerel ürünler, ekoturizme hizmet üreten kadınlar gibi değişkenlerin ekoturizm uygulamaları ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle sahada gözlemler yapılmış ve gözlemler neticesinde oluşturulan 12 alt kategoride görüşme soruları hazırlanmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan anket tekniği kullanılmıştır. Tam yapılandırılmış anket sorularından hem nicel veriler hem de katılımcıların konulara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Anket bölgede tatil yapan 258 turistte uygulanmıştır. Elde edilen veriler ışığında ağırlıklı olarak ekoturizmin gelişimi, yerel ürünler ve araştırma sahasında ekoturizme hizmet üreten kadınların süreci nasıl etkiledikleri irdelenmiştir. Araştırma sonucunda, bölgenin ekoturizm ve yerel ürün potansiyelinin yüksek olduğu, yerel ürünler ve ekoturizm arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu, kadınların ekoturizmin sürdürülebilirliğine önemli ölçüde katkı sundukları anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Batı Akdeniz, ekoturizm, ekoturizm uygulamaları, yerel ürünler, kadın.

*Bu Makale, "Batı Akdenizde Ekoturizm, Ekoturizm Uygulamaları ve Kadının Rolü" isimli Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında 2019 yılında hazırlanmış olan tezin danışmanlığını Faruk Alaeddinoğlu yapmıştır. Van YYÜ Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Tarafından 7847 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

Abstract

Tourism, which is affected by the demands and expectations of individuals, affects the natural and cultural environment and is also affected by these variables. One of the types of tourism that emerged as a result of this interaction is ecotourism. Ecotourism is a type of tourism that is sensitive to the environment, adopts local cultural elements and prioritizes local development. The conjunction, the relationship between variables such as infrastructure facilities, sustainability, local products, women producing ecotourism services and ecotourism practices were investigated in this study, which was carried out in the Western Mediterranean Region in general and in Çıralı and Dalyan in particular. Within the scope of the research, first of all, observations were made in the field and interview questions were prepared in 12 sub-categories created as a result of the observations. The questionnaire technique, which is one of the quantitative research methods, was used in the study. From the fully structured questionnaire questions, both quantitative data and the opinions of the participants on the subjects were included. The survey was applied to 258 tourists vacationing in the region. In the light of the data obtained, the development of ecotourism, local products and the way how women providing services to ecotourism in the research area affect the process were examined. As a result of the research, it has been understood that the region has a high potential for ecotourism and local products, there is a direct relationship between local products and ecotourism, and women contribute significantly to the sustainability of ecotourism.

Keywords: Western Mediterranean, ecotourism, ecotourism practices, local products, women.

Giriş

İnsanoğlunun yaşam pratiklerinden biri haline gelen ve en temel ihtiyaçlar listesinde kendine yer bulan turizm, ne yazıkki bugün yaygın kullanım çeşitleriyle çevreyi tüketmektedir. Turizm her ne kadar bölgesel ve yerel ekonominin gelişmesine katkı sunan bir sektör olsa da, çevresel ve toplumsal anlamda bazı olumsuz durumların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır (Mansuroğlu ve Dağ, 2020: 86). Turizmin söz konusu olumsuz etkilerini en aza indirebilmek adına sürdürülebilir alternatif turizm çeşitlerine ilişkin arayışların olduğu bilinmektedir. Bunlardan biri de ekoturizmdir. Ekoturizm, doğa ve kültüre verilen zararı en aza indiren, yöre halkına ekonomik yönden katkı sağlayan bir turizm çeşidi (Arat ve Çalıklı, 2018: 23), olduğu gibi doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir bir biçimde kullanım bilincinin geliştirilmesi ve kaynakların doğal habitatlarına müdahale edilmeden kabulüne de dayanmaktadır (Kaya ve Yıldırım, 2020: 125). Dolayısıyla ekoturizm insan, doğa, sosyal ve kültürel yaşam üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirebildiği gibi; doğanın düzeni, döngüsü ve kültürel değerlerle ilgili farkındalığın arttırmasına da katkı

sağlayabilmektedir (Antalya İli Doğa Turizmi Master Planı, 2012: 6). Tamda bu değişkenlere uygun turizm talebinde yaşanan değişim, nitelikli eğitim alanların sayıca artması, teknolojde yaşanan muazzam gelişme, bilgiye kolayca erişebilme/ulaşabilme, kent yaşamının yarattığı monoton ve yorucu yapı, bireylerin yerele ve yöresele olan ilgisi bireyleri yeni arayışlara yöneltmiştir.

Bireyler, doğal olarak daha sağlıklı ve organik bir yaşam sürmek ve stresten uzaklaşmak için doğaya yönelmektedirler (Meriç, Subaşı ve Şahin, 2021: 404). Ekoturizm, tam da bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılamak ve daha sürdürülebilir bir turizm anlayışı yaratmak adına ortaya çıkarılmış bir alternatif turizm çeşididir. Günümüzde her alanda olduğu gibi turizm sektöründe de sürdürülebilirlik üzerine çalışmalar yoğunlaşmaktadır. Turizmin önümüzdeki yıllarda dünya ticaretinin en büyük sektörü haline gelmesi ihtimali göz önünde bulundurulduğunda, yerel ölçekten küresel ölçüğe kadar sürdürülebilir kalkınma konusuna katkı sağlama potansiyelinin oldukça büyük olduğu görülmektedir (Selim ve Sönmez, 2017: 302). Bu bağlamda ekoturizm, sürdürülebilirliğin artışı sağlamanın ve turizmin çevre ve iklim üzerindeki etkilerini azaltmanın bir yolu olarak uluslararası tanınırlık kazanmaktadır (Moons vd., 2020: 1). Ekoturizm hem doğal çevrenin korunması hem de yerel kültürlerin korunması anlayışına dayanmaktadır. Bir destinasyonda yerel ürünlerin varlığı ve sürdürülebilirliği söz konusu destinasyonda ekoturizmin gelişimine ve sürdürülebilirliğine olumlu katkılar sağlar. Yaşanılan bölgenin coğrafi özellikleri de kültür üzerinde direk ve büyük bir etkiye sahiptir (Tanrıku ve Doğandor, 2021: 225). Yerel kültürün korunması destinasyonların bugünü ve yarını için önem arz etmektedir. Ekoturizme ağırlıklı olarak konu olan yerel ürünlerinde bölgenin ekonomisine, sosyal yaşamına ve kültürüne etkisi büyüktür. Bu nedenle araştırma sahasındaki yerel kültürü tanımak, buna karşı turistlerin bakış açısını öğrenmek yörede kültürün sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir.

Bu bağlamda turizmin sürdürülebilir olması adına en büyük umudun ekoturizm olduğu ve Türkiye'nin bu anlamda önemli fırsatlar sunduğunu söylemek mümkündür. Genellikle adı kitle turizmle ön plana çıkan fakat ekoturizm çeşitliliği bakımından da oldukça zengin olan Batı Akdeniz Bölgesi Türkiye için önemli bir destinasyondur. Bu nedenle Batı Akdeniz Bölgesinde yaygın bir şekilde uygulanan doğal ve kültürel yapıda bozulmalara neden olan kitle turizmine alternatif olarak ekoturizmin bölgede yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bölgede artırılacak ekoturizm uygulamaları; bölgenin sosyal, ekonomik ve mekansal yapısında olumlu yönde değişimlere katkı

sağlayabilir. Çalışmanın temel amacı bölgedeki ekoturizm, ekoturizm uygulamaları, yerel ürünler, sürdürülebilirlik, ekoturizmde hizmet üreten kadınlar ve diğer alt başlıklarda bilgiler sunmak ve turistlerin gözünden bölgedeki ekoturizmi anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Ekoturizm

İhtiyaçlar hiyerarşisinde kendine üst sıralarda yer bulan turizm, yarattığı parasal büyüklük ve istihdamla da 21. Yüzyılın en popüler sektörlerden biri olmaya devam ediyor. Endüstri 4.0'ın kısmen de olsa hayatımıza girmeye başladığı günümüzde, her forma girebilen turizm olgusunun bir tüketim aracı olmaktan çıkarılması akademik çalışmalarda sıklıkla tartışılan bir konu haline gelmiştir. Şüphesiz, geçmişten günümüze kadar farklılaşan her şey gibi turizm de her geçen gün değişmekte ve gelişmektedir. 1960-1990 yılları arasında aktif olarak gerçekleştirilen kitle turizminin doğal kaynakların hiç tükenmeyeceği anlayışına dayanan yanlış yönetimi, kültürel değerlere yeterince önem verilmemesi gibi nedenler, alternatif turizm arayışlarını gündeme getirmiştir (Ankaya vd., 2018: 69). Turizm sektörünün gelişim göstermesi, alternatif turizm çeşitlerinin artması, turizm ile çevre arasındaki bağın önem kazanmasıyla beraber alternatif bir turizm çeşidi olan “Ekoturizm” gündeme gelmiş ve ülkelerin gelecekte başlıca turizm çeşitlerinden biri olma yolunda ilerleyişini sürdürmektedir (Akpınar ve Bulut, 2010: 1575). Doğal ve kültürel sistemlerin sürdürülebilirliği ve gelişimine odaklanmış olan ekoturizm, turizm sektöründe sürdürülebilirliğe ilişkin arayışların sonucunda daha sık gündeme gelen bir konu olmuştur (Tutcu, 2021: 4). Günümüzde sürdürülebilirlik özelliği bulunmayan hiçbir turizm çeşidinin gelecekte ayakta kalamayacağı bilindiğinden, bu durumun farkında olan işletmeler için ekoturizm önem arz etmektedir (Arat ve Çalınlı, 2018: 23). Ekoturizm, turistlere seyahat ettikleri her destinasyondaki doğal ve kültürel çevreyi daha iyi anlamalarına yardımcı olan bir seyahat deneyimi sunmaktadır (Eskin vd., 2017: 16). Aynı zamanda, doğal alanların ziyaret edilmesini ön planda tutan, doğanın korunması ve gelecek nesillere aktarımını öncelik olarak belirleyen turizm çeşitlerinden bir tanesi olarak tanımlanmaktadır (Kaya ve Yıldırım, 2020: 125).

Ekoturizm, kitle turizminin yarattığı sosyal, kültürel ve fiziksel olumsuz etkileri en aza indireceği düşünülen ve bundan dolayı teşvik edilen bir turizm çeşididir (Cinnioğlu, 2015: 3). Zira, doğaya dayalı bir turizm çeşidi olarak görülen ekoturizm, sürdürülebilirlik için bir kalkınma aracı olarak düşünülmektedir (Şen, 2010: 75). Son yıllarda

turistlerin doğa ile daha fazla iç içe zaman geçirebilecekleri, doğal ve kültürel değerlerin korunmakta olduğu destinasyonlara yönelik talebinin artış gösterdiği bilinmektedir (Kaya ve Yıldırım, 2020: 125). Farklı yerleri gezip görme isteği insanda her zaman bir heyecan ve coşku uyandırmaktadır. Sıradışı veya farklı alternatifler sunan ekoturizm bu coşkunun artmasına neden olmaktadır. İnsanların seyahat tercihleri onların karakteristik yapısı ile uyumludur. Bu nedenle turistlerin katıldıkları ekoturizm faaliyetleri cesaret, güç, dayanıklılık vb. gerektirdiğinden kişilere sahip olmak istedikleri üstün nitelik hissini vermektedir. Kitle turizmine tepki olarak doğan Ekoturizm çeşitli kıstaslara göre gruplandırılır. Bu kıstaslar turizm faaliyetinde kullanılan araçlar gereçler (bisiklet, balon, raft, at), gidilecek yerin doğası (dağ, yayla, mağara), yapılacak etkinliklerin özellikleri (akarsu, av, bilim, terekking) gibi çeşitlilik gösterir (Akpınar ve Bulut, 2010: 1580). Hem doğal hem de kültürel zenginliğin çok fazla olduğu ülkemizde gerçekleştirilen ekoturizm çeşitleri; yayla turizmi, bisiklet turları, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu sporları (kano-rafting), agro-turizm (çiftlik turizmi), botanik (bitki inceleme) turizmi, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü olarak tanımlanabilir (Ankaya vd., 2018: 70).

1.2. Yerel Ürünler

Tarihi ve kültürel miras, yerel turizmin gelişimin de büyük rol oynamakta ve ekoturizmi teşvik etmektedir (Selim ve Sönmez, 2017: 303). Turistlerin seyahat ettikleri ülke veya bölgeye özgü yerel kültürü tanımak en önemli önceliklerindendir (Başar vd., 2019: 147). Belirli bölgelerde turist için çekicilik oluşturan unsurlar; el sanatları, dil, gelenekler, gastronomik ürünler, görsel hatırlatıcılar da olmak üzere bir bölgenin tarihi; yerli halk tarafından yapılan işler, bölgenin mimari yapısı, gözlemlenebilir dini unsurlar, yerel kıyafetler olarak sıralanmaktadır (Asplet ve Cooper, 2000: 308). Mimari, giyim-kuşam, yemek yeme ve pişirme gereçleri, yerel tatlar ve yemekler gibi belli bir destinasyona ait somut kültüre dair olgular, küresel dünyada kendisi için her geçen gün daha az yer bulabilmekte ve bundan ötürü korunmaya ihtiyaç duymaktadır (Tanrıku ve Doğandor, 2021: 226). Dünyada ve Türkiye’de yıl içerisinde faaliyet gösteren ve faaliyet gösterdiği yörenin gelenek ve göreneklerini, kültürünü, yaşantısını yansıtan yerel etkinlikler, turizm için önemli bir potansiyel olarak görülmektedir (Orhan, 2010: 244). Kültürel mirasın bir parçası olarak görülen yöresel yemekler, ziyaret edilen bölgenin özgün niteliğine katkıda bulunan önemli bir çekicilik faktörü olarak görüldüğünden yöresel yiyeceklerin önemli bir etki unsuru olabilmesi adına, yöreye

özgü olarak hazırlanması gerekmektedir (Esen ve Seçim, 2020: 160). Şüphesiz yiyecek gibi turistlerin konaklama ihtiyaçlarının da büyük ölçüde yerel ölçekte karşılanması ekoturizmin gelişmesine katkı sunmuştur. Yörede, köylülerin kendi evleri başta olmak üzere pansiyonlar, kamp alanları ve ekolojik tatil köyleri ekoturizm amaçlı konaklama hizmeti vermektedirler.

Ekoturizmde önemli olan bir diğer değişken hediyelik eşyaların varlığı ve çeşitliliğidir. Araştırma alanı incelendiğinde özellikle Demre ilçesinde; kilim (barak), keçe, kıl çul, çuval, ipek, gönek, дастar, semer, havut, kolan, kalaycılık ve demirciliğin bulunduğu anlaşılmaktadır. Fakat günümüzde bu el sanatları yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır (antalya.ktb.gov.tr). Yine araştırma alanı içerisinde bulunan Kumluca ilçesi yörük kültürünün temsilinde büyük önem teşkil etmektedir. Yörük kültürüne bağlı yaşanan bu yerde hala yörük gelenek göreneklerine rastlamak mümkündür. Ülkelerin yeme içme kültürleri turistik çekiciliğin artırılmasında bir kültürel tanıtım aracı olmasının yanısıra birçok alternatif turizm türüyle de ilişkilendirilebilmektedir (Kök vd., 2020: 154). Batı Akdeniz Bölgesinde bulunan hemen hemen her yerleşmenin kendine özgü mutfağı, yiyecek ve içecek çeşitleri bulunmaktadır. Bu çeşitlilik başta olmak üzere kadınların yöresel giyim kuşamları, şiveleri ve yöreye özgü ürünler kullanmaları bölgeye gelen turistler için bir çekicilik oluşturmaktadır.

1.3. Kadınların Ekoturizmdeki Yeri

Geçmişte sömürüye, şiddete ve ötekileştirilmeye maruz kalan kadınlar, günümüzde her geçen gün daha fazla sosyal ve ekonomik haklara kavuşmuş ve hayatın öznesi haline gelmeyi başarmışlardır. Kadının evine, eşine ve çocuklarına hizmet etmek olarak tanımlanan rolü, büyük ölçüde değişmiş ve karar alma süreçlerinin bir parçası haline gelmiştir. Şüphesiz kadınların bu hakları elde etmesi oldukça uzun bir süre almıştır. Zira 19. yüzyılda Batı'nın ekonomik ve politik koşulları kadın mücadelesinin anlaşılabilmesi bakımından çok önemlidir. Bunun nedeni Sanayi Devriminin bütün toplumsal dengeyi derin bir biçimde etkilemiş olmasıdır (Karaslan, 2015:1). Bu değişim kadınların ekonomik anlamda özgür olmasına ve toplumdaki statülerinin değişmesine neden olmuştur. Kadınların sosyal ve ekonomik yaşantısındaki bu değişimler kadını kendisine tanımlanan kimliklerden kurtarıp, insan sosyal bir varlıktır düşüncesinin merkezine taşımıştır. Kadının ekonomik yaşamda aktif rol alma durumu her geçen gün gelişme kaydetmiş ve bu durum yalnızca şehir kadınlarının değil aynı zamanda kırsal bölgedeki kadınlarında ekonomik ve sosyal hayattaki yerlerini değiştirmiştir. Kırsalda ataerkil aile yapısının

günümüzde bile hakim olduğu yerler olmasına karşın kadının ekonomik hayattaki söz hakkının artması bu bakış açısını büyük ölçüde değiştirmiştir. Gerçekleştirmiş olduğumuz saha çalışmaları esnasında yapılan görüşmelerde, kadınlar, geçmişte ev işleriyle uğraştıklarını ancak 2000’li yıllarla birlikte bölgede gelişen ekoturizmin onların yaşamında çok şeyi değiştirdiğini ifade etmişlerdir. Özellikle aile işletmelerinin sayıca artması ve ekonomik kazanç elde etmeye başlamaları sosyal hayatlarını da büyük ölçüde değiştirmiştir. Ekoturizmde hizmet üreten kadınlar kendilerini daha özgür hissettiklerini, ekonomik kazanç ile özgürlüğün doğru orantılı olduğunu aktarmışlardır. Kadınlar gelişen ekoturizm aktiviteleri (etkinlik) sayesinde daha fazla görev aldıklarını ve daha fazla istihdam edildiklerini beyan etmişlerdir. Ekoturizm alanında kendi işletmelerini kurmak suretiyle hizmet üreten kadınların yanında farklı alanlarda çalışmak suretiyle ekoturizme katkı sundukları görülmektedir. Örneğin, konaklama işletmelerinin mutfaklarında, kat hizmetlerinde, yöneticilik pozisyonlarında, restaurant işletmeciliğinde, mutfağında, temizliğinde, hediyelik eşya satan yerlerde, kendi başına yaptığı yerel yiyecekleri satan yerlerde kadınlara rastlayabilirsiniz. Bölgede var olan ekoturizm uygulamalarının tamamında kadınları görmek mümkündür. Dahası özellikle son yıllarda ekoturizme konu olan konaklama işletmelerinde kadın işletme yöneticilerinin sayıca arttığını söylemek mümkündür. Bunun yansısı bölgede ekoturizm için verilen mücadelede veya ekoturizme katkı sağlayacak olan önemli uygulamalarda kadınlar ön plana çıkmıştır. Örnek verilecek olunursa: Kaptan June 1987 yılında Dalyan İztuzu Plajı’nda yapılacak beton bir otel inşaatının durdurulması için öncü mücadelede bulunmuş ve o günden beri bölgede Caretta Carettaların Korunması için mücadele vermektedir. Kate Clow, Likya Yolu rotasının oluşturulmasında öncülük eden ve Kadın Eli Kooperatifi ise bölgede çalışmayan kadınların el yapımı ürünlerini satmalarına katkıda bulunan ve öncülük eden bir girişimdir.

2. Alan Yazın

Dünyada yaşanan küresel iklim değişikliği ve olası sonuçlarına rağmen ülke yöneticilerinin hala ne pahasına olursa olsun ekonomik büyümeden yana tavır almaları bilim dünyasında sürdürülebilir bir çevrenin inşa edilmesine yönelik çalışmalarının sayıca artmasına neden olmuştur. Şüphesiz çevre üzerinde tüketici bir etkiye sahip olan turizm bu başlıklardan bir tanesidir. Turizmin çevre üzerindeki etkilerini azaltmayı amaçlayan bu çalışmaların önemli bir kısmı da alternatif turizm arayışlarına yöneliktir. Bu bağlamda hem araştırma konusu hem de araştırma alanına yönelik çalışmalar irdelenmiştir. Bu kapsamda

Agius vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada, Orta Akdeniz bölgesindeki Malta-İtalya sınırını oluşturan adalardaki (dokuz ada) ekoturizm potansiyeli araştırılmıştır. Adalarda, ekoturizm'in geliştirilmesinin bir fırsat olduğuna vurgu yapan araştırmacılar, ayrıca çalışmalarında, ekoturizm çerçevesinde mevcut veya durdurulan bağlantı hizmetlerinin yanı sıra sınırlı çevresel etkiye sahip altyapının iyileştirilmesi gerektiğine de vurgu yapmışlardır. Söz konusu çalışmadan yola çıkarak ekoturizmin destinasyonlarınşimleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Ronizi vd. (2020), tarafından yapılan çalışmada ise İran'ın Fars eyaletinin doğu ve merkezindeki sıralı ağırlık ortalamasını (OWA) ve bulanık niceleyici algoritmaları kullanıp potansiyel ekoturizm alanlarını tespit etmeyi amaçlamış, çalışma'nın sonucunda söz konusu alanların tamamının ekoturizme uygun olduğuna vurgu yapmışlardır. Türkiye'de ise Arat ve Çalimli (2018), yapmış oldukları çalışmalarında; ekoturizm ve planlaması, sürdürülebilir bir ekoturizm yönetim biçimi, Türkiye'de mevcut ekoturizm ve dünyada ekoturizm konuları üzerinde durmuşlardır. Çalışmada, Konya'da ikamet eden halkın ekoturizm hakkında bilgileri ölçülmüş ve ilde henüz başlangıç seviyesinde bulunan bu turizm çeşidine olan ilgileri paylaşılmıştır. Araştırmada halkın ekoturizm ile ilgili olumlu görüşlerinin olduğu, bölgede aktif olarak gerçekleştirilecek ekoturizm faaliyetlerinin destek göreceği, doğal ve kültürel mirasın korunmasına yardımcı olacağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Tutcu (2021) ise çalışmasında alternatif ve sürdürülebilir turizm çeşitlerinden biri olan, doğa temeline dayanan ekoturizm konusunun incelenmesini ve Türkiye'nin genel olarak ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen literatür incelemesi sonucunda, Türkiye'nin önemli bir ekoturizm potansiyeli olduğu, fakat bu potansiyelin harekete geçirilmesi konusunda hala eksikliklerin bulunduğunu tespit etmiş ve bu kapsamda Türkiye'de ekoturizm potansiyelinin etkili bir şekilde değerlendirilmesine yönelik öneriler sunmuştur.

Esen ve Seçim (2020) Konya ilinin bir çok yöresel lezzette sahip olduğunu ve bunun temel nedenin ise büyük ölçüde tarihi geçmiş ile doğrudan ilişkili olduğu fikrinden hareketle yapmış oldukları araştırmanın neticesinde, Konya ilinde yaşayan halkın Konya yöresel mutfağına ilişkin tutumları kapsamında, "Yöresel mutfak, Konya'nın tanıtımı için önemlidir" önermesini geliştirmişlerdir. Araştırma neticesinde "Yerel mutfak, Konya ilindeki kültürel değerlerin tanınırlığını artırabilir" nitelikte olduğu ve halkın "yerel lezzetlerin turizme kazandırılmasını destekledikleri" yönünde tutum sergiledikleri

sonuçlarına ulaşmışlardır. Kök vd. (2020) yapmış oldukları, çalışmaları kapsamında; yerel mutfak ve yöresel otları kavramsal olarak ele almış ve bu mutfaklardan bir tanesi olan Ege mutfağın da kullanılan otlar ve pişirme teknikleri hakkında ilgili literatürü tarayarak gerekli bilgilere yer vermişlerdir. Araştırma neticesinde Ege mutfağında en fazla kullanılan otların arapsaçı, şevketi bostan radika, labada, ebegümeçi dalgan, deniz börülcesi, kuşkonmaz, turp otu, ebegümeçi, hardalotu, roka, tere ve cibes gibi otlar olduğu sonucuna ulaşmış. Otların tüketilme şekillerine ve pişirme yöntemlerine bakıldığında ise çoğunlukla salata, zeytinyağı ile kavurma, haşlama ve sos içinde pişirme teknikleri kullanıldığına vurgu yapmışlardır. Hediyeelik eşyaların algılanan özgünlükleri bağlamında nasıl değer kazanabilir sorusuna yanıt aranan bir diğer çalışmada ise turistik kentlerdeki hediyeelik eşya örnekleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda yerel ürün/üretim tekniklerinin sahiplenilmesi kültürel mirasın korunmasına, yerel zanaatkar-tasarımcı iş birliğinin güçlendirilmesine, yerelde istihdamın artırılmasına, yaratıcı girişimciliğin teşviki edilmesine, yaratıcı ekonominin desteklenip, geliştirilmesine ve nihayetinde sürdürülebilirliğe katkı sunacağı ileri sürülmüştür (Gürkan, 2020). Söz konusu üç çalışmadan yola çıkarak, yerel ürünlerin ve yerel mutfağın turizm sektöründe ve ekoturizmde önemli bir yeri olduğunu söylemek mümkündür.

Selim ve Sönmez (2017) tarafından yapılan bir çalışmada ise turistik bir destinasyon olan Antalya'nın Idebessos antik kenti için en uygun doğa yürüyüşü rota çalışması coğrafi bilgi sistemleri (CBS) aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda doğal ve kültürel varlıkların sürdürülebilir kullanımının engellenmeden söz konusu bölgenin tanıtılmasında ön plana çıkan doğa yürüyüşleri için, CBS tabanlı bir yöntem uygulandığı; yöntemin, girdilerine bağlı olarak yüksek doğrulukta ve kısa sürede sonuç verdiğine; aynı zamanda bu yöntemin, doğa yürüyüşlerinin yanısıra dağcılık, kuş gözlemciliği, at binme, kamping vb. gibi birçok ekoturizm faaliyet rotalarını belirlemede ve belirlenen bölgelere ulaşım sağlamada kullanılabileceğine değinilmiştir. Antalya ilinin ekoturizm uygulamalarına vurgu yapan bir diğer çalışmada stratejik eylem planlarına vurgu yapılmış ve ekoturizm bölgelerine yönelik planlama çalışmalarına önem verilmesi gerektiği aktarılmıştır. Ayrıca doğal kaynakların bilinçli kullanımı, denetimlere ağırlık verilmesi, konu ile ilgili eğitimi bulunan profesyonel tur rehberlerinin sayısının artırılması, Likya yolu üzerinde bulunan patika yolların korunması, ekoturizmle bağlantılı konaklama hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi konular

üzerinde de durulmuştur¹. Mansuroğlu ve Dağ (2020) tarafından yapılan çalışmada ise bölgede rafting faaliyetleri başta olmak üzere birçok faaliyete imkan sağlayan Köprülü Kanyon Milli Parkı üzerinde turizm ve rekreasyona bağlı sorunların etkilerin değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda söz konusu alanın koruma/kullanma dengesinin sağlanması, turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve sahip olduğu doğal ve kültürel özelliklerin gelecek kuşaklara aktarılması yönünde bazı önerilerde de bulunmuşlardır. Bölgeye yönelik bir diğer çalışma Türkiyede özellikle son yıllarda sayıları hızla artan Cittaslow kentlere yöneliktir. Uslu (2020) çalışmasında, 2019 yılında Türkiye'nin 16. sakin şehri (cittaslow) olan Köyceğiz ilçesini ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin sosyal bir iletişim ağı olan TripAdvisor web sitesi üzerinden yapmış oldukları çevrimiçi yorumları araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda Köyceğiz'i ziyaret eden turistlerin motivasyonlarını itici ve çekici faktörler şeklinde 2 ana kategoriye ayırmış, itici motivasyon faktörlerinin sakinlik, huzur, rahatlama, dinlenme, sağlık ve kaçış; çekici motivasyon faktörlerini ise manzara ve doğal güzellikler, tarihi ve kültürel çekicilikler, fiyat, boş zaman faaliyetleri, alternatif turizm imkanları ve ulaşım şeklinde tespit etmişlerdir. Söz konusu çalışmalardan yola çıkarak Batı Akdeniz bölgesinin ekoturizm uygulamaları için oldukça elverişli olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Barry (2012) Kakamega yağmur ormanlarında yapmış olduğu çalışmada, kadınları çevre eğitimi ve kültürel koruma konularında topluluk liderleri olmaları için güçlendiren ve eğiten Isecheno Kadınları Koruma Grubundan bahsetmiş ve kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesini, kadınların içinde yaşadıkları yağmur ormanlarının sürekli tahribatından ziyade turizm yoluyla daha fazla gelir elde etmelerini hedef edinen bir grup olduklarına değinmiştir.

3. Yöntem

Araştırma sahası olan Batı Akdeniz Türkiye'nin turizm çeşitliği açısından en zengin alanlarından biridir. Bölge bir taraftan kitle turizmine (deniz, güneş, kum) hizmet ederken diğer taraftan özel ilgi turizmine konu olan birçok seçeneği bünyesinde barındırmaktadır. Şüphesiz korunmuş alanların sayıca fazla olması ve zengin kültürel çeşitliliği bölgeyi ekoturizme konu etmiştir. Bu durum özellikle son yıllarda gözle görünür farklılaşmaları beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla turizmdeki en temel sorun olan sürdürülebilirlik bölgenin

¹ <https://baoram.ogm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04.07.2021)

de en önemli konu başlıklarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda alanı yerli ve yabancı turistlerin gözünden anlamaya ve başta kadınlar ve yerel ürünler olmak üzere açıklamaya çalışan bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Ancak araştırmanın amacına hizmet etmek için hazırlanan görüşme sorularının çoğunluğu tam yapılandırılmıştır.

Araştırmanın sağlıklı gerçekleşebilmesi için öncelikle araştırma dizaynını oluşturmak adına bir ön alan bilgisine ihtiyaç duyulmuştur. Ağırlıklı olarak gözlem notları ve mülakatların yapıldığı bu deneyimden sonra bir sonraki yıl gerçekleştirilecek olan alan çalışması için görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları 12 alt başlıkta toplanmıştır. Bunlar, *ekoturizm, yerel ürünler, kadın istihdamı, konaklama, kültürel etkileşim, sürdürülebilirlik, ekonomi, ulaşım, mekan, farkındalık, eğitim ve katılımcıların demografik özelliklerini* içeren sorulardan oluşmaktadır. Herbir alt başlık altında ise en az iki sorudan oluşan 38 görüşme sorusu bulunmaktadır. Bu sorular turistlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Anket soruları bölgede tatil yapan 258 yerli ve yabancı turiste sorulmuştur. Sorular hazırlanırken yukarıda da ifade edildiği gibi ağırlıklı olarak tam yapılandırılmış olmalarına dikkat edilmiştir. Sorular çoktan seçmeli olmakla birlikte soruların çoğunda hem nicel cevaplara hem de nitel açıklamalara yer verilmiştir. Sorular öncelikle *evet, hayır ve kısmen* şıklarından oluşan üç seçenekli bir formda yöneltilmiştir. Ancak hemen sorunun alt kısmına çünkü açıklamasıyla konuya ilişkin katılımcıların görüşleri alınmıştır. Dolayısıyla bir taraftan nicel cevapların yer aldığı bir anket hüviyeti kazanırken diğer taraftan *çünkü/neden* açıklamalarıyla da nitel cevaplar alınan bir mülakat özelliği kazanmıştır. Ancak soru sayısının fazla olması ve açıklamalar kısmında yer alan ifadelerin geniş yer tutması verilen cevapları sıklık kategorisiyle (ortak görüşler ve dikkat çekici yanıtlar) sınırlandırılmasını ve tablolar halinde sunulmasını gerekli kılmıştır. Söz konusu tablolar, verilen cevaplara göre hem içerik hem de alt başlıklar açısından tasarlanmıştır. Ayrıca katılımcıların konuya ilişkin görüşlerini genel ifadeye dönüştürmeyi amaçlamıştır. Diğer bir ifadeyle, tablolarda yer alan ifadeler katılımcıların doğrudan aktardıkları cümleler değil, katılımcıların konuya ilişkin görüşlerinin araştırmacılar tarafından derlendiği ve kategorize edildiği cümlelerdir. Dolayısıyla hem metin içerisinde kullanılan nitel ifadelerin hem de tablolarda yer alan açıklayıcı yorumların temel kaynağı söz konusu açıklamalardır.

İlgili literatür incelendiğinde ekoturizmin uygulandığı bölgelerin çoğunda kadınların hizmet üretiminde ön plana çıktıkları anlaşılmaktadır. Ön saha çalışmaları ve görüşme sorularından elde

edilen bulgular da bu durumu destekler niteliktedir. Dolayısıyla kadınların turizmin özellikle yumuşak ve sakin yanını oluşturduğu, koruma ve kullanma konusunda daha yaratıcı ve destekleyici oldukları düşünüldüğü için bu çalışma özellikle ekoturizmde hizmet üreten kadınlar ve yerel ürünler üzerinden kurgulanmıştır.

4. Araştırma Bulguları

4.1. Ekoturistlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Ekoturizm; doğayı ve kültürü anlayarak onları korumayı destekleyen, kitlelerce değil bireysel gerçekleştirilen yöre halkına sosyal ve ekonomik anlamda fayda sağlayan, el değmemiş doğal bölgelerde çevresel açıdan sorumluluk gerektiren seyahat ve ziyaret olarak tanımlanmaktadır (Akpınar ve Bulut, 2010: 1578). Bu bağlamda ekoturizmi anlamak adına katılımcılara yöneltilen açık uçlu sorulara verilen olumlu, olumsuz, destekleyici veya tamamlayıcı her türlü cevap kendi içinde alt başlıklara ayrılarak verilmiştir. Böylece okuyucu, katılımcılara yöneltilen her bir soruya nasıl cevaplar verildiğini daha net bir şekilde görme şansına sahip olacaktır. Öncelikle Batı Akdeniz Bölgesinde ekoturizm faaliyetine katılan turistlerin demografik özellikleri ve ekoturizm ile ilgili görüşlerine başvurulmuş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Doğuda Çıralı Batıda Dalyan sınırlarında tatil yapan katılımcıların cinsiyet değişkenine göre 130 (50,0)'unu kadın, 122 (46,9)'sini ise erkek ziyaretçiler oluşturmaktadır. Katılımcıların 218 (84,5) 'i yerli, 40 (15,4)'ı yabancı uyrukludur. Katılımcılar yaş değişkenine göre incelendiğinde 18-25 yaş 37 (14,2) kişi, 26- 31 yaş 52 (20,0) kişi, 31-40 yaş 62 (23,8) kişi, 41-50 yaş 46 (17,7) kişi, 51-60 yaş 34 (13,1) kişi, 61 yaş ve üstü 24 (9,2) kişi olarak dağılım göstermektedir. Katılımcıların eğitim düzeyi değişkenine göre 13 (5,0)'ü İlk-ortaokul, 58 (22,3)'i lise, 13 (5,0)'ı MYO, 126 (48,5) 'sı Üniversite, 38 (14,6)'sı Lisansüstü olarak dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir.

Tablo 1: Demografik Özelliklerin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)	Tablolar	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	130	50,0	Yaş	18-25	37	14,2
	Erkek	122	46,9		26-31	52	20,0
	Boş	6	3,1		31-40	62	23,8
	Toplam	258	100		41-50	46	17,7
Uyruk	Yerli	218	84,5		51-60	34	13,1
	Yabancı	40	15,4		61 ve üstü	24	9,2
	Toplam	258	100,0		Boş	3	1,9
				Toplam	258	100	
Eğitim Düzeyi	İlk-Ortaokul	13	5,0	Eğitim Düzeyi	İlk-Ortaokul	13	5,0
	Lise	58	22,3		Lise	13	5,0
	Ön Lisans	13	5,0		Ön Lisans	126	48,5
	Lisans	38	14,6		Lisans	38	14,6
	Lisansüstü	10	4,6		Lisansüstü	10	4,6
	Boş	258	100		Boş	258	100
	Toplam				Toplam		

Demografik sonuçlar incelendiğinde ekoturizm faaliyetlerine katılanlarda cinsiyet bağlamında anlamlı bir farkın olmadığı, buna karşın yaş ve eğitim kategorilerinde farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %61.5'inin 26-50 arasında genç veya orta yaş grubunda oldukları görülmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde ise ekoturizm faaliyetlerine katılan kişilerin %85,4 'ünün lise ve üzeri bir okuldan mezun oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ekoturizm ve eğitim seviyesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim seviyesi artıka ekoturizme olan ilgi artıyor ve doğal olarak bölgenin sosyo-kültürel ve çevresel konuları bu durumdan olumlu yönde etkileniyor. Dahası eğitim seviyesinin yükselmesi insanların çevre konusunda daha hassas ve daha bilinçli olmalarına da katkı sunuyor. Şüphesiz bu durum bölgede birtakım olumlu gelişmeleride destekliyor. Şöyleki, çünkü/neden şeklinde yöneltilen sorularda ve araştırma alanında yapılan gözlemlerde görüşülen kadınlar özellikle bölgeyi deneyimleyen eğitilmiş kişilerin yerel halkla kurmuş oldukları ilişkiler sayesinde çocuklarının okula gönderilmesinde ve bir okulu bitirme konusunda teşvik edildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırma süresince yapılan gözlemlerde ekoturistlerin başta çevre olmak üzere yöre halkının sosyal yaşamına olumlu katkılar sundukları ve büyük ölçüde de yerel halk ve özellikle kadın girişimleri destekledikleri tespit edilmiştir.

Tablo 2: Ekoturizm Konusunda Algı ve Görüşler

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda bulundunuz mu?	Evet	46	17,7
	Kısmen	43	16,5
	Hayır	164	63,1
	Boş	5	2,7
	Toplam	258	100
Doğal ve ekolojik olaylara ilgi dereceniz nedir?	Hiç	3	1,2
	Çok Az	8	3,1
	Az	18	6,9
	Normal	103	39,6
	Yüksek	92	35,4
	Çok Yüksek	31	11,9
	Total	5	1,9
Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye tekrardan gelmeyi düşünür müsünüz?	Evet	168	64,9
	Kısmen	63	24,4
	Hayır	26	10,0
		1	0,7
	Toplam	258	100
Bölgeye olan bu ziyaretinizde kendinizi ve ziyaretinizi nasıl tanımlıyorsunuz?	Ekoturist	132	50,8
	Maceracı	38	14,6
	Turist	65	25,0
	Kitle Turisti	17	6,5
	Diğer	6	3,1
		258	100
	Toplam		

Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda buldunuz mu? Neden? Sorusuna katılımcıların %63,1'i hayır cevabını vermiştir. Hayır ve kısmen cevaplarını veren %79,6'yı oluşturan katılımcılar genel olarak bu etkinlikler için fırsat ve zamanlarının olmadığını dile getirmişlerdir. Soruya evet yanıtı veren katılımcıların oranı %17,7'dir. Sorulan neden sorusunu evet diye yanıtlayan katılımcıların geneli aşağıda ki temalar doğrultusunda açıklanmıştır:

Tablo 3: Ekoturizm Konusunda Gerçekleştirilen Çalışma, Etkinlik, Organizasyon

Doğa Bilinci	Ekoturizm Farkındalığı
İnsan oğlu doğanın parçası	Ekoturizmin önemli olduğunu düşünüyorum
Bilinçli olmak zorunda	
Doğayı korumak için gelecek kuşaklara temiz bir dünya bırakılmalı	

Doğal ve ekolojik olaylara ilgi dereceniz nedir? Sorusuna katılımcıların %47,3'ü yüksek ve çok yüksek yanıtını vermişlerdir. Bu iki soruya verilen ortalama cevaplar karşılaştırıldığı zaman turistlerin gündelik yaşamlarında ekolojik olaylara yeterince zaman ayıramadıkları fakat çevre konusuna ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Bu durumda gündelik hayatında ekolojiye hassasiyet gösteren fakat konu ile ilgili faaliyetlere fırsat bulamayan turistler uygun ortamı oluşturduklarında ilk boş zamanlarında tatillerini çevreye hassasiyet gösterecek şekilde planladıkları söylenebilir. Doğal ve ekolojik olaylara ilgi oranının yüksek çıkması, Ankaya ve arkadaşlarının “ekoturist, tatilini gerçekleştireceği alanın ekolojik bilgisine sahip, gönüllü, çevre ve doğa hassasiyeti olan kişidir (Ankaya vd., 2018: 69)” tanımını doğrulamaktadır. *Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye tekrardan gelmeyi düşünür müsünüz? Neden?* Sorusuna verilen evet cevabının %64,6'lık bir oranla anlamlı bir fark oluşturması araştırma bölgesinin ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirmek için ideal alanlardan olduğunu göstermektedir. Bu cevap aynı zamanda bölgenin henüz kitle turizmin esiri olmadığını bir göstergesi olarak da düşünmek mümkündür. Bölgeye gelen turistler deniz kıyısı olmasına rağmen yalnızca deniz, kum, güneş turizmi için değil aynı zamanda alternatif turizm faaliyetlerini de gerçekleştirmek için de bölgeye geldiklerini ifade etmişlerdir. Bu soru kapsamında sorulan neden açık uçlu sorusuna verilen yanıtların bazıları aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tablo 4: Ekoturizm Faaliyetlerine Tekrar Katılım İsteği

Bölgenin Dokusu	Çevre ve Doğa Bilinci
Bu ülkenin değerlerini korumalıyız	İnsanlar anlayışlı ve temiz
Buralar Türkiye'nin doğası bozulmamış ender yerlerinden	Sessiz sakin orman deniz iç içe
Doğa harikası	Böyle yerleri desteklemek lazım
Keşfedilecek çok şey var	Buralar yok edilmemeli ve kaynakların hunharca kullanılmasına izin verilmemeli
Yıllardır geliyorum yine gelirim dinginleştiriyor	
Dinlenmek için	

Verilen cevaplar turistlerin bölgeye tekrar gelmek istediklerini göstermesi bakımından önemlidir. Zira ekoturizmde ziyaretçilerin aynı mekanı tekrar tekrar kullanma eğiliminde oldukları literatür araştırmalarıyla doğrulanmıştır. Benzer durum araştırma sahasında da kendini göstermiş ve ekoturizmin doğayı ve kültürü koruduğuna olan inanç ön plana çıkmıştır. Çalışmanın açık uçlu sorusu olan *Ekoturizm için bu bölgeyi tercih etme nedeniniz nedir?* sorusuna verilen yanıtlar ise birbirini desteklemektedir. Bu yanıtlar aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tablo 5: Ekoturizm İçin Bölgenin Tercih Edilme Nedenleri

Bölgenin Dokusu	Bölgenin Tarihi ve Kültürü
Bölgenin doğallığını hala koruyor olması	Bölgenin Tarihi
Sessiz sakin bir bölge olması	Zengin kültürü
Caretta Carettalar	Likya Yolunu yürümek
Henüz betonlaşmamış olması	
Yeni yerler görmek	

Nicel verileri destekleyen bu nitel veriler de bölgenin ekoturizm potansiyelinin yüksek olduğunu turistlerin bakış açısıyla gözler önüne sermektedir. Verilen hemen hemen bütün yanıtlar bölgenin ekolojik bir destinasyon olduğunu açıklamaktadır. Ankette sorulan diğer bir açık uçlu soru ise *Bölgeye geliş amacınız nedir?* Sorusudur. Soruya verilen yanıtlar aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tablo 6: Bölgeye Geliş Amacının Nedenleri

Tatil ve Dinlence	Bölgenin Doğası	Bölgenin Tarihi ve Kültürü
Tatil yapmak	Betonlaşmadan uzak	Bölge'nin Tarihi
Kafa dinlemek	Sessiz	Bölge'nin Kültürü
Tatil	Sakin	Alternatif yaşama ilgi duyan insanlarla karşılaşma şansı var.
Tur	Huzurlu	
Balayı	Hem deniz hem doğa	

Sevdiklerimle huzurlu, ekonomik ve güzel zaman geçirmek	Farklı olması	
Ucuz	Eko yaşamı incelemek	
Tavsiye üzerine	Trekking	
	Kaplumbağaları görmek	

Verilen bu yanıtlar ekoturizm ile ilgili sorulan nicel sorulara verilen yanıtları desteklemektedir. Bu da demektir ki turistler bölgeyi yalnızca kitle turizm faaliyetleri için değil aynı zamanda ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirmek içinde tercih etmektedirler. Fakat verilen bazı yanıtlar bölgenin tehlike altında olmaya başladığının sinyallerini vermektedir. Örneğin turla geldim cevabı bölgeye turların düzenlendiğinin bir kanıtıdır. Çok sayıda insan tarafından gerçekleştirilen turizm faaliyetinin ise bir bölgeye zarar vermemesi neredeyse imkansızdır. Bu durum bölgede ekoturizmin teşvikinin önemini de ortaya koymaktadır. Bölgeye olan bu ziyaretinizde kendinizi ve ziyaretinizi nasıl tanımlıyorsunuz? Neden? Sorusuna verilen cevapların %50,8' sinde turistlerin kendilerini ekoturist olarak tanımladıkları görülmektedir, %14,6'lık bir kesimi oluşturan maceracı turistler ile ekoturistlerin oranı birleştirildiğinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Bölgeye gelen turistlerin yarısından fazlasını ekoturistler oluşturmaktadır. Bu soru kapsamında sorulan neden sorusuna verilen yanıtlar ise aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tablo 7: Bölge Ziyaretinde Turistlerin Kendilerini ve Ziyaretinizi Nasıl Tanımladıklarını Nedenleri

Doğa Hassasiyeti	Doğa İle Başbaşa Kalma Arzusu
Her gün çöp topluyorum	Denizde açılmaya ve doğada dalmaya geldim
Yeni yerler görmek güzel ama doğasının 20 yıl önceye göre bozulduğunu görmek üzücü	Maceracılık yaşam tarzım
Doğayı severim	Kamp yapıyoruz ve doğa adına her şey burada mevcut
Betonlaşma ve kentleşmeden uzak mükemmel	Doğayı bozmadan ağaç kesmeden tatil yapmak mümkün
Doğayı koruyamayan toplumlar sadece körelirler	Gezme amacıyla gelmedim tamamen doğa ve huzur için geldim
Doğayı yeşili seviyorum insan doğanın bir parçası	Doğal yaşamı seviyorum
Doğa varsa insan vardır	Ne zaman nereye gitmek istersek oraya gidiyoruz
Doğanın bize çok ihtiyacı var	Otostop çekiyoruz.
Hepimizin çevreyi korumaya daha çok ihtiyacımız var	
Doğa içinde ve kitlelere yönelik bir yer değil yerel işletmeleri desteklediğini düşünüyorum	
Canlıları korumak	
Hassasiyet ile doğayı gözlemliyorum eksik kısımları ve hataları bildiriyorum	
Doğayı kirlertmemeye çalışıyorum	
Çocuk yetiştirmede doğanın katkısının pozitif sonuçlarını görüyorum	

Gelecek nesillere doğayı ve kültürü olduğu gibi bırakmak ekoturistlerin önemli bir ayırt edici bir özelliğidir. Ekoturistleri özgür turistler olarak nitelemekte mümkündür. Verilen cevaplarda ki otostop çekiyoruz, nereye ne zaman istersek gidiyoruz, maceracılık yaşam tarzım değişleri ekoturistlerin aynı zamanda özgür olduklarının da bir göstergesidir.

4.2. Yerel Ürünler ve Ekoturizm İlişkisi

Kültürel miras ve toplumsal kimlik oluşumunda halk kültürü öğelerinin önemli bir yeri vardır. Günümüzde doğallık turizm için tek başına yeterli sayılabilecek bir çekicilik unsuru olmuş, tatil anlayışı şekil değiştirmiştir (Atabey vd., 2016: 274). Yerel ürünler, bir medeniyetin geçmişten günümüze aktarılan mimari yapı, giysi, yöresel mutfak ve o yöreye ait el sanatlarıdır. Bir bölgeye özgü olan şeyler o bölge için çekicilik unsuru oluşturur. Bu nedenle yerel ürünler ekoturizm için önemli bir öğedir. Bir yörenin yerel unsurlarının korunması bölgenin kültürünün korunması demektir. Bu bağlamda yerel unsurların korunması ekoturizmin yerel kültürün korunması ilkesiyle doğru orantılıdır. Batı Akdeniz bölgesinde bulunan yerel ürünler ve ekoturizm ilişkisi turistlerin aktarımı ile nicel ve nitel sorular çerçevesinde sorgulanmış aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 8: Yerel Ürünler ve Ekoturizm İlişkisi

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yerel ürünler ekoturizm için bir çekicilik oluşturuyor mu?	Hayır	26	10,0
	Kısmen	77	29,6
	Evet	149	57,3
	Boş	6	3,1
	Toplam	258	100
Hatıra amaçlı yöreden yerel el sanatlarına uygun objeler satın alırım.	Hayır	62	23,8
	Kısmen	77	29,6
	Evet	117	45,0
	Boş	2	1,5
	Toplam	258	100
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız?	Şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım.	140	53,8
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız?	Kır lokantalarında karşıladım.	67	25,8
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız?	Köylerde doğaya dayalı gastronomi mutfağı kullanarak karşıladım.	49	18,8

Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız?	Kendi imkânlarımla karşıladım	55	21,2
---	-------------------------------	----	------

Yerel ürünler ekoturizm için bir çekicilik oluşturuyor mu? Neden? sorusuna turistlerin %57,3'ü evet yanıtını vermiştir. Konu hakkında neden diye sorulan açık uçlu soruda evet cevabı verenlerin genel görüşleri aşağıdaki temalara göredir:

Tablo 9: Yerel Ürünlerin Çekici Bulunma Nedenleri

Doğal Çekicilik	Yerel Çekicilik	Diğer
Her şey doğal	Bölgenin hayat tarzı ve karakterini yansıtır	Ekoturizm için gereklidir
Organik olması kaliteyi artırır	Nadir bulunurlar	Daha fazla turist çekiyor
Sağlıklı	Her bölge de yetişen ürün farklıdır	Yörenin kalkınmasına yardımcı olmak
Büyükşehirde olmayan doğal ve taze ürünleri bulabiliyoruz	Bilindik olmamaları	
Artık doğala dönüş yapmamız kaçınılmaz	Farklılık her zaman cezbedicidir	
Temel gereksinimini en iyi şekilde giderme isteği	Egittim yerlere özgü şeyleri denemeyi seviyorum	
	Gittiğim yerde olan yiyecekler her insanın ilgisini çeker meşhur neyse yemeden dönülmez	
	Bir yeri diğer turistik yerden ayıran en önemli özellik bu	

Verilen yanıtlar incelendiğinde yerel ürün ve ekoturizm ilişkisinin önemi bir kere daha ortaya çıkmıştır. İnsanların doğaya dönme istekleri artık bir yaşam tarzı haline gelmiştir. İnsanlar yapaylıktan sıkılmış doğal olan herşeye özlem duymaktadırlar. Bu nedenle yerel ürünler bölge için önem teşkil etmektedir. Bölgede satılan ve yöreye özgü olan eşyaların yerel ürün anlamında ekoturistler için çekicilik unsuru olduğu görülmektedir. Fakat bu soru çerçevesinde hayır yanıtını veren bazı turistlerin nitel cevapları ilgi çekicidir. Yanıtlar aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tablo 10: Yerel Ürünlerin Çekicilik Oluşturmama Nedenleri

Yerel ve Doğal Çekicilik
20 yıl önce evet ama şu an yerelin lezzeti kayboluyor
Yerel ürüne rastlamadım
Yöreye özgü ürünler her zaman çekicilik oluşturur fakat dalyanın tek olayı çin malı kaplumbağa magneti
Her yerde bulunmuyor
Her şey dahil bir otele geldiğimden yerel ürünle çok karşılaşmadım
Burada hiç yerel ürün görmedim keşke olsaydı
Yalnızca doğal görünüyor

Bu yanıtlar bölgede yöresel ürünlerin doğallığı veya erişilebilirliği konusunda tehlikenin başladığının göstergesi olabilir. Yerel el sanatlarının yerini yapay magnetlerin almaya başlaması, doğal ürünlerin yerini doğal adıyla satılan katkı maddeli ürünlerin alması, doğal olan ürüne erişimin zorlaşması ve yeterli tanıtımın yapılmaması bölge kültürü için tehlike arz eden bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayır ve kısmen yanıtlarının %39,6 olması bu konuda azımsanacak bir sonuç değildir ve dikkatle üzerinde durulması gerekmektedir.

Hatıra amaçlı yöreden yerel el sanatlarına uygun objeler satın alırım. Neden? sorusuna katılımcıların %45,0'ı evet yanıtını vermişlerdir. Evet yanıtı veren turistlerin konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tablo 11: Yerel El Sanatlarına Uygun Ürünlerin Satın Alınma Nedenleri

Hatıra Amaçlı	Yerel Ekonomiye Katkı	Ekonomiye Katkı	Emeğe Saygı	Diğer
Burayı unutmamak için		Yerel ekonomiye katkı olması amacıyla alırım	Emeğe saygı	Eski ürünlere ilgim var
Hediye severim				Kültürün bir parçası olduğu için
Hatıra				Arkadaşlarıma götürüp çekiciliğini arttırırım
Torunlarıma ulaşması için				

Bu durumda yerel ürünlerin ekoturizm ilkeleriyle bağdaştığı sonucu ortaya çıkmaktadır. İnsanlar katkı, sürdürülebilirlik ve gelecek nesillere aktarımı dikkate alarak yerel ürünlere önem vermektedirler. Turistlerin %53,4 'ünün bu soruya hayır ve kısmen yanıtını verme sebepleri ise bir önceki gerekçelerle benzerlik göstermektedir. Soruya verilen hayır yanıtları şu şekilde sıralanabilir; ilgi çekici veya yerel ürün görmedim, çin malı, daha fazla seçenek gerekli, ürün kalitesine ve satıcısına göre değişir, gerçekten yöreye uygun bir el sanatı bulmak zor, bulamadık, bazı yerlerde magnetler aynı isimleri farklı oluyor, gerçek el sanatı ürünleri az, emek ücret dengesine bağlı, gereksiz ve pahalı. Her iki sorudan alınan bu sonuçlar bölgedeki yöresellik yok mu oluyor sorusunu akıllara getirmektedir. Bir yandan dastar, üç telli vb. yöreye özgü ürünlerin tanıtımı ve yok olmaması için çalışmalar yapılırken, bir yandan da yerel halk ve turistler arasında yöresellik ve yapaylık sorunsalı bulunmaktadır. Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız? Neden? Sorusunda ise katılımcılara birden fazla seçeneği işaretleme imkânı verilmiştir. Alınan

cevaplar neticesinde turistlerin yarısının şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım cevabını verdikleri görülmüştür. Fakat soru da birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz seçeneğinden dolayı birden fazla şıkkı işaretleyenler de dikkate alındığında kır lokantalarında karşıladım, köylerde doğaya dayalı gastronomi mutfağı kullanarak karşıladım ve kendi imkânlarımla karşıladım seçenekleriyle cevap verenlerin oranı şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım cevabı verenlerden daha yüksek çıkmıştır. **Neden** sorusuna verilen açık uçlu cevapların çoğunluğu dikkate alındığında verilen cevaplar aşağıdaki şekilde temalandırılmıştır:

Tablo 12: Yeme-İçme Etkinliklerinin Konaklama Yeri Dışında Tercih Edilme Nedenleri

Yerel Çekicilik	Doğal Çekicilik
Orijinal ve hesaplı	Doğal olan herşeyi seviyorum
Kültürünü ve mutfağını tanımak	Köyler doğal oldukları için
Yöreye özgü özel yemekler yaptırmak	Köy sağlıklı ve farklı lezzet
Keşfedilecek yeni tatlar	Büyük şehirde yaşadığımız için doğallığa hasretiz

Bu bağlamda turistlerin yerel ve sağlıklı yiyeceklere önem verdikleri görülmektedir. Aynı zamanda yöresel yemeklere önem verenler ile kendi imkanları ile yeme içmesini karşılayanların sayısında ki çoğunluk ekoturistlerin yerelliğe ve doğaçlamaya verdiği önemin de bir göstergesidir. Hatıra amaçlı yöreden objeler satın alırım sorusu ile yerel ürün çekiciliği sorusu arasında yüksek oranda doğru bir ilişki olduğu görülmektedir. Bir bölgede hatıra amaçlı satılan ürünlerin ekoturizm için çekicilik oluşturduğu sonucu, ekoturizm faaliyetlerine katılan kişilerin yerel ürünlere ne kadar önem verdiklerinin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.3. Bölgede Turizm Sektöründe Çalışan Kadınların Ekoturizmde ki Yeri ve Etkinliği

Tarih boyunca hemen hemen bütün toplumlarda öteki olarak görülen ve erkeklerden farklı olan anatomileri sebebiyle kabul görmeyen kadın, ekolojik toplum felsefesinde özgün ve özel bir yere sahiptir (Yıldız, 2018: 22). Bu bağlamda günümüzde ekolojik turizm istihdamı içerisinde ki yerini alan kadın çalışanların sayısı genel istihdama uygun olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında farklılık göstermektedir (Yanardağ ve Avcı, 2012: 45). Simone de Beauvoir İkinci Cins kitabında “Kadını götürüp mutfağa ya da süslenme odasına kapatıyor, sonra da ufkunun darlığına şaşıyoruz; kanatlarını kesiyoruz, sonra, uçamıyor diye yakınıyoruz” cümlesi ile

kadınların geçmişten günümüze kadar nasıl kalıplaştırıldığını oldukça net bir şekilde ifade etmiştir. Kadınlar sürekli özel alanın bir objesi olarak görülmüş sosyal ve ekonomik alanda varlığı kabul edilmemiştir. Vermiş oldukları büyük mücadeleler sonucu kadınlar ekonomik alanda yerini almış ve bu sayede sosyal alanda varlığını da kanıtlamıştır. Günümüzde Türkiye’de de kadınlar sosyal ve ekonomik alanda varlıklarını ispatlamışlardır. Bu durum kadınların seyahat etme alışkanlıklarına da yansımış ve kadınlar turizm alanında hem sektörün hem de akademinin önemli bir araştırma alanı haline gelmişlerdir. Bu bağlamda çalışmada turistlerin kadınların çalışması fikrine nasıl baktıkları incelenmiş aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 13: Ekoturizm ve Kadın İstihdamı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Kadınların çalıştığı veya işlettiği konaklama ve yiyecek içecek işletmelerini tercih ederim.	Hayır	32	12,3
	Kısmen	78	30,0
	Evet	144	55,4
	Boş	4	2,3
	Toplam	258	100
Yöreye özgü hediyelik eşyaları kadınlardan satın almayı tercih ederim.	Hayır	55	21,2
	Kısmen	83	31,9
	Evet	116	44,6
	Boş	4	2,3
	Toplam	258	100

Araştırmanın sonucunda sorulan *Kadınların çalıştığı veya işlettiği konaklama ve yiyecek içecek işletmelerini tercih ederim. Neden?* sorusuna verilen yanıtların %55,4’ü evettir. Soru kapsamında sorulan açık uçlu neden sorusuna verilen yanıtların geneli ise şu şekilde temalandırılmıştır:

Tablo 14: Kadınların Çalıştığı veya İşlettiği Konaklama ve Yiyecek-İçecek İşletmelerinin Tercih Edilme Nedenleri

Temizlik ve Hijyen	Kadınların Sosyal ve Ekonomik Yaşamına Katkı	Diğer
Temizlik	Kadınların ekonomisine katkı	Pozitif ayrımcılık
Daha özenli hizmet ve daha lezzetli yiyecek	Özgüvenlerini arttırmak	Bende kadınım
Daha güler yüzlü ve temizler	Kadınların çalışma hayatına yer alması sosyal hayatlarındaki kaliteyi artırır	Yöreiy daha çok yansıttıkları için
Kadın doğası gereği temiz ve doğaldır kadın ekolojinin kendisidir	Kadın gücünün olmadığı bir yerde medeniyet olmaz	Kadınlar daha insancıl
	Özgüveni yüksek kadınlar görmek huzur verici	Kadının olduğu her yer güzelleşiyor
	Kadın toplumun temel taşıdır onu hayata katmak gerek	Türkiye de bunun önemli olduğunu düşünüyorum
		Feminizmi destekliyorum

Verilen bu cevaplar kadınların işlettiği yiyecek-içecek işletmelerinin turistler için daha cazip olduğunu göstermiştir. Kadınlar yerel yiyecek-içekte yapımı konusunda daha otantik görülmektedir. Bunun yanı sıra hijyen bakımından da kadınların daha temiz olduğu cevabı yaygın bir şekilde verilmiştir. Bunun nedeni de kadının evinde ki mutfakta da iş yapıyor olması imajıdır. Aynı zamanda kadınların toplumda ne kadar önemli bir yere sahip olduğu, desteklenmesi gerektiği, kadın dayanışması gibi sonuçların çıktığı cevaplar ülkemizde kadınların toplumsal statüsü için yüz güldüren sonuçlardır. Yöreye özgü hediyelik eşyaları kadınlardan satın almayı tercih ederim. Neden sorusuna verilen yanıtlarda %44,6 oranında evet şeklindedir. Sorulan neden sorusuna karşılık ise verilen cevaplar bir önceki soru ile benzer şekildedir. Bu cevaplar aşağıdaki temalara ayrılmıştır:

Tablo 15: Yöreye Özgü Hediyelik Eşyaların Kadınlardan Satın Alınmasının Nedenleri

Kadınların Sosyal ve Ekonomik Yaşamına Katkı	Diğer
Kadınların çalışması teşvik edilmeli	Aile bütçesine katkı
Para kazanmalarını istiyorum	Daha samimi buluyorum
Kendisinin üreterek satma ihtimali	Satıcı kadınsa %80 el emeğidir
Ekonomik özgürlüklerine destek olmak için	Kadın dayanışması
Emeklerinin karşılık bulmasını istiyorum	Başarılılar
Hem cinsime ekonomik katkı sağlamak isterim	Kadın egemen bir toplum benimsediğim için
Tek gelir kaynakları bu olduğundan	Pozitif ayrımcılık kadın çalışan artırsın
Kadın kazansın ki güçlü bir toplum olalım	Daha güler yüzlü ve nazikler
Kadınların emek işçiliğine destek	Daha yöreye özgü Çin değil yani
	Ataerkil toplumda yaşıyoruz bu önemli kadın dayanışması
	Kadınların işletmelerinde ayrımcılığa uğramaması için, çalışmalarını takdir ettiğimden

Verilen bu yanıtlarda bir önceki yanıtları destekler niteliktedir. Kadınların yaptığı el emeği ürünler daha fazla talep görmekte ve kadınların toplumdaki yerlerinin iyileşmesi için desteklediği anlaşılmaktadır. Evet yanıtının yanı sıra her iki soruya da verilen kısmen ve hayır cevaplarına verilen nitel cevaplar incelendiği zaman bu cevapların birçoğunun ayrımcılık yapılmasının istenmemesi üzerine olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum ülkede her türlü ayrımcılığa karşı artık daha bilinçli olunduğunun da kısmi göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Her iki soruda da hayır ve kısmen yanıtlarına verilen nitel bazı cevaplar şu şekildedir. Fark etmez, cinsiyet ayrımı yapmam ama desteğe ihtiyacı varsa evet, dikkat etmiyorum ama fark ederse desteklerim, cinsiyet ayrımı yapmam, böyle bir takıntım yok ancak desteklerim, pozitif ayrımcılıkta ayrımcılıktır tercihim yok.

Sonuç

Ekoturizm, sürdürülebilir kalkınma ile birlikte ele alınan ve kitle turizmine alternatif olarak geliştirilmiş ve kısa zamanda milyonların kabulünü kazanmış bir turizm çeşididir. Sürdürülebilir bir dünya için önemli rol oynayan ekoturizmin hem doğal çevreye hem de yerel kültürlerle olan katkıları azımsanmayacak kadar fazladır. Ekoturizmin uygulandığı ülkelerde birçok olumlu etki görülmüş ve bu sayede kıymetli doğal alanlar koruma altına alınmış ve çevreye zarar veren bir çok faaliyete karşı destinasyonlar korunmaya başlamıştır (Akban ve Bulut, 2021: 287). Türkiye’de ekoturizm konusu ilk defa Dalyan-İztuzu’nda (1987’de) bir otelin temel atma sürecinde gündeme gelmiştir, Otel inşaatının İztuzu kumsalını yuva yapma alanı olarak seçen Caretta Carettalara zarar vereceği düşüncesinden hareketle ekolojistler otel inşaatına tepki göstermişler ve tepkilerin sonucunda otel inşaatı iptal edilmiştir (Tutcu, 2021: 10). Şüphesiz bu çevreci yaklaşım Türkiye’nin doğal kaynaklarının korumasında yeni bir süreci ifade etmektedir. Aslında İçinde yaşadığımız pandemi süreci de insanoğluna iki temel şey öğretmiştir. Bunlardan ilki, dünyanın insanoğlu müdahalesi olmadan kendini iyileştirebileceği ve diğeri ise yok etmekte olduğumuz şeyin dünyanın kendisi değil insanlık tarihi olduğu gerçeğidir. Dolayısıyla çevre hassasiyeti olan her birey, örgüt ve yapılanmanın sıklıkla gündeme getirdikleri yaşanılabilir bir dünya anlayışının ne denli önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Bu anlamda doğal çevrenin korunmasında etkin rol aldığı düşünülen kadınların daha sağlıklı bir çevrede, başta turizm olmak üzere birçok sektörde etkin katılımlarının sağlanmasının gerekli olduğu bu çalışma sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

Son zamanlarda sıklıkla gündeme gelen küresel iklim değişikliği ve sonuçlarından kaynaklı dünyanın geldiği nokta ve sayıca nitelikli insan sayısındaki artış çevre duyarlılığı yüksek turist sayısının artmasına neden olmuştur. Yapılan bu çalışmanın sonucu da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Zira araştırma bulgularına göre demografik özellikler incelendiğinde, bölgede gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerine eğitim düzeyi yüksek turistlerin katıldığı anlaşılmaktadır. Buradan yola çıkarak, çevreye ve kültüre duyarlı turizm çeşitlerini tercih eden turistlerin bilinçli bir şekilde bu faaliyetlere katıldıkları, kendi rahat ve konforlarını doğal çevrenin ve kültürün yok olmasından daha önemli görmedikleri söylenebilir. Oysa kitle turizmine katılan turistler için rahat ve konfor ön plandadır. Bu bağlamda demografik veriler incelendiğinde (nitel ve nicel veriler) eğitim düzeyi ve ekoturizm arasında doğru bir ilişki olduğu ve 18-60 yaş arasında geniş bir yelpazeden araştırma sahasına turist hareketliliği

olduğu anlaşılmaktadır. Şüphesiz bu durmun temel nedeni farklı yaş gruplarına hitap eden farklı ekoturizm çeşitlerinin bulunmasıdır.

Ekoturizm konusunda ortaya çıkan yaklaşımlar incelendiğinde bölgeye gelen turistlerin gündelik yaşantılarında ekolojik faaliyetlere katılmadıkları anlaşılmaktadır. Şüphesiz bunda şehir yaşamındaki yoğunluk ve zaman kısıtının payı büyüktür. Ancak şehir yaşantısında ekolojik faaliyetlere katılmayan turistlerin, boş zaman buldukları ilk fırsatta çevreye olan duyarlılıklarını tatil faaliyetlerinde gösterdikleri görülmüştür. Şüphesiz bu durum doğal olaylara ilgi dereceniz nedir ve ekoturizm konusunda herhangi bir faaliyette bulduğunuz mu sorularına verilen zıt cevaplar da kendini göstermiştir. Turistler günlük yaşamlarında ekolojik faaliyetlere katılmak için zaman bulamazken, doğal ve ekolojik olaylara ilgilerinin fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bölgeye gelen turistlerin ekolojik olaylara ilgilerinin yüksek olması, bölgenin gelecekte kitle turizminin esaretine girmemesi adına olumlu bir gelişme olarak kaydedilebilir.

Ayrıca bölgeyi deneyimleyen turistlerin yalnızca kitle turizmine (deniz, kum, güneş) yönelmediklerini, aynı zamanda farklı turistik faaliyetleri de gerçekleştirdikleri görülmektedir. Şüphesiz farklı faaliyetlerin gerçekleştiriliyor olması destinasyonun doğası ve kültürü için umut vericidir. Zira buraya tekrar gelmeyi düşünür müsünüz sorusuna turistlerin çoğunluğu evet yanıtını vermişlerdir. Bu da bölgenin nisbeten sessiz ve sakin olması yanında, doğal ve kültürel çekicilikler açısından zengin olması ile de ilişkilidir. Ancak bu tercih sebebi olmanın kontrol edilemiyor olması gelecekte yoğun turist akışını gündeme getirebilir. Örneğin Ölüdeniz gibi bazı turizm merkezlerinin tam da bu nedenle kısmende olsa zarar gördüğü söylenebilir. Turist sayısında yaşanan artış, betonlaşma, kültürel dokuda zedelenme ve gürültü kirliliği diğer bir ifadeyle kontrolsüz ve sınırsız büyüme ekolojik çekiciliğin kaybedilmesiyle sonuçlanabilir. Araştırma sahasının ekolojik çekiciliğini kaybetmemesi için acil önlemler alınması gerekmektedir. Örneğin Adrasan ve diğer bir iki noktada yöresel yeme-içme faaliyetlerinde farklılıklar gözlemlenmeye başlanmıştır. Turistler yörede doğal yiyecek-içecek bulamadıklarını ifade etmiş ve yörede sunulan yiyecek-içeceklerin yöreye ait olmadığını belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu yeni durumun önüne geçilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Adrasan ekoturizm ile ilgili çekiciliğini yitirmeye başlayacaktır. Faralya, Üçağız, Sarsala, Kapaklı ve Kekova'da yapılan alan gözlemlerinde bu bölgelerin ekoturizm anlamında hala doğallığını koruduğu ve ekoturizm çekiciliklerini barındırdığı görülmüştür. Çıralı ise hem turistler hem de yerel halka göre, hala doğallığını birçok anlamda koruyor olsada turistik kapasite

aşımı yaşamaktadır. Çıralı'da sezonda turist sayısında artış gözlemlenmesinden ötürü altyapı ve üstyapı sorunları meydana gelmektedir. Bu durum kontrol edilmeli ve bölge için ivedilikle bir kapasite belirleme çalışması yapılmalıdır. Olimpos ekoturizm ve tarih turizminde belirli bir seviyeye ulaşmış ve bulunduğu durumu korumaya devam etmektedir. Olimposta ki ekoturizm çekicilikleri incelendiğinde tercih sebebinin genellikle doğa ile baş başa kalmak olduğu gözlemlenmiştir. Bölgeye daha çok genç turistlerin geldiği işletmeciler tarafından dile getirilmiştir. Bunun nedeni ise Olimpos'un ekonomik olmasına ve eğlence imkanlarının bulunmasına dayandırılmıştır. Olimpos'un doğal ve tarihi değerlerini koruduğu ve ekoturizme uygun olduğu görülmüştür. Fakat bölgedeki eğlence mekanlarının her geçen gün artış göstermesi bir tehdit olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda bölgede konu ile ilgili çalışmalar yürütülmeli ve önlemler alınmalıdır.

Araştırma bölgesinde önemli ekoturizm potansiyeline sahip destinasyonlar bulunmaktadır. Bu destinasyonların ekoturizm bağlamında koruma altına alınıp gereken yaptırımların uygulanması gerekmektedir. Bölgeye uzun zamandır ekoturizm faaliyetlerini gerçekleştirmek için gelen turistlerin birçoğunun artık bazı yerlere gitmedikleri görülmüştür. Bunlara Kaş, Kemer örnek verilebilir. Diğer alanların ise kitle turizmine doğru yönelmesinin önüne geçmek için gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Bölgede bulunan bazı köy ve meskenlerin ekoturizme açılmadığı ve bu turizm tipi için oldukça uygun olduğu gözlemlenmiştir. Bazı köyler ve meskenler ise ekoturizm ile yeni tanışmaya başlamıştır. Örneğin Kapaklı köyünde ev pansiyonculuğu yeni başlamış ve yaygınlaşması beklenmektedir. Bu konu ile ilgili köy halkına teşvikler ve konu ile ilgili eğitimler verilmiştir. Bölgedeki potansiyeli yüksek diğer köy ve meskenlerinde ekoturizme açılması, çevreye duyarlı turizmin hakimiyetini arttıracaktır. Ekoturizmin canlı tutulması bölgedeki doğa ve kültürün yok olmasının önüne geçmek için bir araç olacaktır.

Dolayısıyla destinasyonun yerelliğini koruyor olması bölge turizmi için önem arz etmektedir. Zira gelen turistlerin, bölgedeki yerel ürünlerin çekicilik unsuru oluşturup oluşturmadığı ile ilgili soruya vermiş oldukları yüksek orandaki evet yanıtı bu durumu destekler niteliktedir. Buradan yola çıkarak bölgenin turistler için yöresel çekicilik unsurları taşıdığını söylemek mümkündür. Turistlerin buldukları destinasyonlardan hatıra amaçlı yerel objeler satın alması, bölge kültürüne verilen önemin bir başka göstergesidir. Bölgeden yerel ürünler satın alırım sorusuna hayır ve kısmen yanıtı veren turistlerin toplam oranının evet diyenlerden daha yüksek olması ve verdikleri nitel yanıtların da incelenmesi neticesinde bölgedeki yerel ürünlerin tehlike

altında olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Turistler, genel olarak bu ürünlerin artık yerelliğini korumadığı ve çoğunun Çin malı olduğu konusunda serzenişlerde bulunmuşlardır.

Araştırma sahasını deneyimleyen turistlerin önemli bir kısmının yerel mutfak ürünleri satan restoranları tercih ettikleri hem verilen cevaplardan hem de saha gözlemlerinde tespit edilmiştir. Bu durum literatürde yeme-içme alışkanlıklarının ekoturistler için merak konusu olduğu yaklaşımını destekler niteliktedir. Zira bilindiği üzere yerel çekicilik oluşturmada yeme-içme önemli bir belirleyicidir. Ancak bölgedeki turist sayısındaki artış ve talebi karşılayamama durumu yerel içecek ve yiyeceklerin talebi karşılayamamasına belli ölçüde yol açmaktadır. Örneğin Ölüdeniz’i deneyimleyen turistlerin görüşleri incelendiğinde, yeme-içme alışkanlıklarında yerel kültürün öğelerine yer vermedikleri anlaşılmaktadır. Ölüdeniz’de, yeme-içme alışkanlıklarının turist tercihlerine göre şekillendiği yaygın görüşler arasındadır. Yöresel yemeklerin tercih edilmesi konusunda Faralya’nın daha iyi durumda olduğu söylenebilir. Ancak genel olarak Batı Akdeniz bölgesinde yerel yiyecek-içeceklerin çekicilik oluşturmaya devam ettiği söylenebilir. Araştırma bulguları bölgede sebze (birki) ve deniz ürünleri ağırlıklı bir beslenme alışkanlığının olduğunu ve aynı zamanda Ege ve Akdeniz mutfağının özelliklerini yansıtan bir mutfak kültürünün geliştiğini göstermektedir. Yerel ürünler üzerinden oluşturulan çekicilikler arasında “yöreye özgü el sanatlarının payı büyüktür. Buna karşın araştırma bulguları el sanatlarının yok olmaya yüz tuttuğunu göstermektedir. Zira turistler ve yerel halkla yapılan görüşmelerde bölgede eskiden dokumacılığın yaygın olarak gerçekleştirildiğini ancak günümüzde bu el sanatlarının büyük ölçüde ortadan kaldığı ifade edilmiştir. Turistlerin ve yerel halkın hem fikir oldukları bir diğer görüş ise bölgede ki yerel objelerin yerini ithal ürünlere bırakmış olmasıdır. Bu durumun önüne geçmek için acil önlem alınması gerekmektedir. Aksi takdirde bölgede ki yerel el sanatları çekiciliğini kaybedecektir. Bölgedeki bazı destinasyonlarda çok sayıda yerel mimariye uygun yapının bulunduğu, bazılarında ise bozulmaların başladığı görülmüştür. Yakın dönemde gerçekleştirilen imar affını bölgedeki bazı insanların suistimal ettiği, doğayı katlederek birtakım çalışmalar yürüttükleri gözlemlenmiştir.

Türkiye’de yöresel çeşitliliğin oluşmasında üretim şekilleri, tarih, kültür, ekonomik ilişkiler, coğrafi konum, etnisite ve inanç yapıları gibi birçok faktör bulunmaktadır (Esen ve Seçim, 2020: 159). Şüphesiz bu değişkenlerin yarattığı yerel gelenek ve göreneklerin korumasında ve takdir edilmesinde ekoturizm önemli bir rol oynayabilir. Özellikle sözkonusu yerel ürünlerin pazarlanmasında

kadınların büyük bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Yerel kültürün korunmasına önem veren ekoturizm ve kadınların toplum kültürleri içerisindeki yeri arasında bir bağlantı olduğu söylenebilir. Destinasyona ait yemek kültürünü deneyimlemek için ziyarette bulunan turistler o yöredeki alternatif turizm kaynaklarının da gelişimine katkı sağlamaktadır (Esen ve Seçim, 2020: 159). Yerel objelerin yapımı, yöresel yiyecek içeceklerin hazırlanması ve pazarlanması, ekoturizmde uygun konaklama işletmelerinin aile işletmeleri olması, bölgede ekoturizmi ve yerel ürünler için çekicilik oluşturmaktadır. Dünden bugüne kadın mücadelesi incelendiğinde, kadının mutfakta konumlandırılan yerinin iş hayatında çekicilik oluşturmaya başlaması umut verici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların yapmış oldukları yiyecek ve içeceklerin turistlerce tercih edilme oranının yüksek olduğu yapılan anketle teyit edilmiştir. Kadınların daha temiz ve titiz olduğu veya kadınların işletmelerde aile imajı oluşturması çekicilik unsuru olarak görülmektedir. Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolünün en az erkekler kadar olduğu, hatta bazı bölgelerde daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Ege ve Akdeniz bölgesinde eskilerden gelen bir rivayete göre deniz taraflarının verimsiz olduğu ve buraların kız çocuklarına verildiği söylenmektedir. Bu durum günümüzde bölgede turizminin gelişmeye başlamasıyla birlikte kadınların lehine dönmüş ve bölgede kadınlar aktif rol almaya başlamıştır.

Ekoturizmde hizmet veren kadın girişimci ve çalışanların bir zorluk çekmedikleri anlaşılmaktadır. Zira bu durumun temel nedeni bölge kadınlarının birçoğunun geçmişten günümüze başta tarım ve hayvancılıktan olmak üzere birçok farklı alanda üretimin bir parçası olmalarıyla ilgilidir. Ekoturizmin bölgede yaygınlaşmaya birlikte kadınlar ek gelir elde etmeye başlamış ve bu durum kadınların sosyo-ekonomik hayatlarında iyileşmelere neden olmuştur. Bölgeyi deneyimleyen turistlerin görüşlerine göre; kadınların para kazanmaya başlaması, kadınların özgüvenlerinde artışa neden olmuş, tek başlarına bazı şeyleri yapabileceklerine olan inançları artmıştır. Kadınların kendilerine olan güvenlerinin artması, yerel ürünlerin üretiminde erkeklerden daha başarılı olduklarını yüksek oranda kabul etmelerinden de anlaşılmaktadır. Kadınlarının yapmış olduğu yöresel öğeleri tercih eden ekoturistlerin olması, bölge kadınlarının kalkınmasına neden olmuştur. Bu durumdan ekoturistlerin satın alma faaliyetlerinde kadınları tercih etme nedenlerinin bir ayrımcılık olmadığı, aksine kadınların sosyo-ekonomik kazanımlarını desteklemek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kadınlar ve ekoturizm faaliyetleri arasında organik bir bağ bulunduğu ve ekoturizmin, toplumda ötekileştirilmiş

olay ve olguları onarma amacı da taşıdığını söylemek yanlış olmasa gerek.

Kaynakça

- Agius, K., Theuma, N. ve Deidun, A. (2020). So close yet so far: Island connectivity and ecotourism development in central Mediterranean islands. *Case Studies on Transport Policy*, 1-12.
- Ankaya, F. Ü., Yazıcı, K., Balık, G. ve Aslan, B. G. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1 (2), 69-72.
- Atabey, S., Gürdoğan, A. ve Yokaş, İ. (2016). Organik Tarım Tabanlı Eko-Turizm Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Çandır Köyü Örneği. *Social Sciences (NWSASOS)*, 274-276.
- Akpınar, E. ve Bulut, Y. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları. III. *Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, (4), 1575-1594.
- Asplet, M. ve Cooper, M. (2000). Cultural designs in New Zealand souvenir clothing: The question of authenticity. *Tourism Management*, (21), 307-312.
- Akbana, A. ve Bulut, Y. (2021). Uluabat Gölü Ramsar Alanının (Bursa/Türkiye) Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 8(2), 286-294.
- Arat, T. ve Çalımlı, Y. (2018). Turizm Endüstrisinde Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ekoturizmin Önemi: Konya’da Bir Araştırma. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 1-17.
- Bahtiyar, D. ve Kasalak, M. A. (2017). Ekolojik Otellerin Etkilerinin Değerlendirilmesi: Dünya ve Türkiye’deki Örnek Ekolojik Oteller. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(10), 362-381.
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkilerinin Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İncelenmesi. *Institute of Social Sciences*, 3, 3-17.
- Eskin, B., Tuncer, M. ve Demirçivi, B. M. (2017). Alternatif Turizm Çeşidi Olarak Ekolojik Turizm: Hasan Dağı Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 15-17.
- Esen, M., F. ve Seçim, Y. (2020). Yöresel Mutfağın Turizm Ürünü Olarak Kullanımının Yerel Halk Tarafından Değerlendirilmesi; Konya İli Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, (1), 158-174.

- Gürhan, N. (2020). Yerel Değerler Bağlamında Bir Tasarım Ürünü Olarak Turistik Hediyelik Eşya. *GSED*, 26(44), 287-293.
- Kaya, F. ve Yıldırım, G. (2020). Ekoturizm potansiyeli açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin değerlendirilmesi. *To & Re*, 2 (1), 125-133.
- Karaslan, Ü. (2015). *19. Yüzyılda Batı'da Kadın Hakları Hareketinin Tarihsel Gelişimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Kök, A., Kurnaz, A., Kurnaz, H. A. ve Karahan, S. (2020). Use of Aegean Herbs In Local Cuisines. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 3(2), 152-168.
- Mansuroğlu, S. Ve Dağ, V. (2020). Antalya'daki Korunan Alanlarda Turizm ve Rekreasyon Etkinliklerine Bağlı Kullanım Sorunları: Köprülü Kanyon Milli Park Örneği. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 2 (2), 85-95.
- Meriç, S., Subaşı, A. ve Şahin, S. (2021). Van Gölü Havzasının Glamping Turizmi Potansiyeli. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 53, 401-418.
- Moons, I., Pelsmacker, P. ve Barbarossa, C. (2020). Do personality- and self-congruity matter for the willingness to pay more for ecotourism? An empirical study in Flanders, Belgium. *Journal of Cleaner Production*, 272, 1-11.
- Orhan, A. (2010). Yerel Değerlerin Turizm Ürününe Dönüştürülmesinde Coğrafi İşaretlerin Kullanımı: İzmit Pişmaniyesi Örneği. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21 (2), 243-254.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü Antalya İli Doğa Turizmi Master Planı 6*. (2012). Burdur: Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- Ronizi, S. R. A., Mokarram, M. ve Negahban, S. (2020). Utilizing multi-criteria decision to determine the best location for the ecotourism in the east and central of Fars province, Iran. *Land Use Policy*, 99, 105095.
- Selim, S. ve Sönmez, K. N. (2017). Coğrafi Bilgi Sistemleri Tabanlı Rota Planlama: Likya Bölgesi Idebessos Antik Kenti. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 8(4), 302-308.
- Şen, S.D. (2010). *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Tanrukulu, M. ve Doğandor, E. (2021). Coğrafi İşaretleri ve Coğrafi İşaret Potansiyeliyle Bolu İli. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 223-257.

- Tutcu A. (2021). Ekoturizm ve Türkiye'nin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Atlas Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(6), 1-16.
- Uslu, A. (2020). Seyahat Motivasyonlarına İlişkin Çevrimiçi Turist Yorumlarının İçerik Analiziyle İncelenmesi: Cittaslow Köyceğiz Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies Special Issue*, 4, 93-111.
- Yıldız, S. G. M. (2018). Eko-Kent Planlama Modelinde Kadın Girişimciliğinin Rolü. *Social Sciences Research Journal*, 7(3), 2147-5237.
- Yanardağ, M. Ö. ve Avcı, M. (2012). Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Amprik Bir İnceleme. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 39-62.
- Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Antalya'da Yaşayan Geleneksel Meslek, Sanat ve Zanaatlar. Erişim: https://antalya.ktb.gov.tr/Eklenti/89963,antalyada-yasayan-geleneksel-meslek-sanat-ve-zanaatlarp-.pdf?0&_tag1=FBD8C7DADFF6C316574415E5C11D89319198E05 (Erişim Tarihi: 20.12.2021)
- Barry, K. (2012). *Women Empowernment And Community Development Through Ecotourism Isecheno*, Kenya: Western Province. <https://digitalcollections.sit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3607&context=capstones> (Erişim Tarihi: 20.12.2021)
- https://baoram.ogm.gov.tr/Antalya_ilinde_ekoturistlerin_talep_ve_beklentilerinin_belirlenmesi.pdf, (Erişim Tarihi:11.08.2021)

Ek Beyan:

1. yazar %60 oranında, 2. yazar %40 oranında katkı sağlamıştır